

Mediakasvatus

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapset ensin.

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Toinen linja 17
00530 Helsinki

Käsikirjoitus

Satu Valkonen, mediakasvatuksen kehittäjä, MLL

Tehtäväkortit

Marju Töyrylä, korkeakouluharjoittelija, MLL

Ulkoasu

Hahmo

Taitto

Virma

Kuvat

Tomi Nuotsalo
Matti Matilainen
Keksi/Eva Persson

Paino:

Hämeen Kirjapaino Oy, 2015

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi.

MLL tuntee perheiden arjen ja tarjoaa eri elämäntilanteissa vertaistukea, monipuolista vapaaehtoistoimintaa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Suomen suurimpaan lastensuojelujärjestöön kuuluu 88 000 jäsentä, 558 paikallisyhdistystä, 10 piirijärjestöä ja keskusjärjestö.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin ja Nuortennetin kirjepalvelu vastaa noin 30 000 yhteydenottoon.
- Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu vastaa noin 1 100 yhteydenottoon.
- Yläkouluissa toimii noin 12 000 MLL:n tukio-pilasta, internetissä nuoria tukee noin 20 verkkotukaria eli verkk@ria.
- Lähes 1 100 MLL:n kouluttamaa lastenhoitajaa työskentelee noin 5 000 perheessä.
- Yli 600 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL ylläpitää yli 550 perhekahvilaa, joissa kokoonnutaan noin 15 500 kertaa.
- MLL:ssa toimii lähes 300 vertaisryhmää ja muuta aikuisten ryhmää.
- MLL:n kerhoissa käydään noin 511 000 kertaa.
- MLL järjestää koulujen alkaessa Hyvä alku koulutielle- ja Hyvä alku yläkouluun -kampanjat, joilla tavoitetaan yli 55 000 ekaluokkalaista ja noin 50 000 seitsemäsluokkalaista vanhemmat.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

www.mll.fi

Sisältö

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit | s. 4

Tukioppilaat kehittävät myönteistä nettikulttuuria | s. 6

Tavoitteet | s. 6

Materiaalin sisältö | s.8

Osio 1. Myönteinen netinkäyttö – parempi internet | s. 8

Osio 2. Vastuullinen, osallistuva ja vaikuttava nuori | s. 8

Osio 3. Yhteisöllisyys digiajan koulussa | s. 9

Osio 4. Eettisesti digikulttuurissa | s. 9

Lähteet | s. 10

MLL:n määrittelemät tukioppilastoiminnan arvot | s. 11

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit

TUKIOPPILAIDEN KOULUTUS

- Koulutus tukee tukioppilaa valmiuksia toimia tehtävässään ja antaa välineitä toiminnan kehittämiseen.
- Toiminnallisen työskentelyn avulla tukioppilaa tarvitsemia taitoja voidaan harjoitella turvallisesti ja tavoitteellisesti.
- Koulutus ohjaa myös toiminnan yhteiseen suunnitteluun, arvioimiseen ja kehittämiseen.

Mediakasvatus

- Myönteinen netinkäyttö – parempi internet
- Vastuullinen, osallistuva ja vaikuttava nuori
- Yhteisöllisyys digiajan koulussa
- Eettisesti digikulttuurissa

Tunne- ja vuorovaikutustaidot

- Tunteiden nimeäminen, tunnistaminen ja ilmaiseminen
- Minäkäsitys ja itsetunto
- Empatiataidot
- Kunnioittava vuorovaikutus

Tukioppilas ryhmässä

- Millainen on hyvä ryhmä?
- Ryhmän kehitysvaiheet ja ilmiöt
- Taitavaksi ryhmän ohjaajaksi
- Miten ryhmään voi vaikuttaa?

Kiusaamisen ehkäiseminen

- Kiusaaminen ilmiönä
- Yhteinen vastuu
- Pieniä suuria tekoja
- Me toimimme!

Koulutus- materiaalin käyttö

Jokaiseen jatkokoulutusmateriaaliin kuuluu opasvihkonen ja verkossa olevat tehtäväkortit: mll.fi/tukioppilastoiminta. Opasvihkossa on kunkin koulutusmateriaalin tavoitteet, asiasisältöön liittyvät taustatiedot ja ehdotukset työskentelytavoista. Aiheeseen liittyvät tehtäväkortit löytyvät netistä ja ne voi tulostaa käyttöönsä.

Jokainen jatkokoulutusmateriaali on laadittu kuuden oppitunnin mittaiseksi. Koulutusmateriaali on jaettu aiheittain pienemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta koulutuksen voi jakaa useammalle eri kerralle. Tämä on tarpeen muun muassa silloin, kun tukioppilastoiminta on koulussa valinnaisaineena.

Koulutusmateriaaleista voi rakentaa oman koulutuskokonaisuuden yhdistämällä osia ja harjoituksia eri materiaaleista (I Tunne- ja vuorovaikutustaidot, II Ryhmän toiminta, III Kiusaamisen ehkäiseminen ja IV).

Jokaisessa tehtäväkortissa on toiminnallinen harjoitus ja sitä taustoittava teoriaosuus. Tehtäväkortit tukevat myös ohjaajaa rakentamaan juuri omalle ryhmälle ja omiin tavoitteisiin sopivan koulutuksen, sillä eri osioiden tehtäviä on helppo yhdistellä. Jokaiseen aiheeseen on useampi harjoitus, mikä lisää ohjaajan valinnanvapautta, ja omat painotukset on entistä helpompi huomioida.

Materiaalien soveltaminen

Kummitunnit:

Monet tehtäväkorttien harjoituksista sopivat myös tukioppilaiden itsensä vetäminä kummitunneille. Kun tukioppilas valmistautuu kummitunnin pitämiseen, on tärkeää on tärkeää, että tukioppilas käy etukäteen tehtävän ohjaamiseen liittyvät kysymykset läpi. Esimerkiksi: "Mitä minun tulee huomioida, kun ohjaan harjoitusta nuoremmille oppilaille?" "Millaisia haastavia tilanteita harjoituksen yhteydessä voi nousta esiin?"

Tietoiskut:

Harjoituksista voi rakentaa lyhyen toiminnallisen tietoiskun tukioppilaskokoukseen tai -tapaamiseen.

Valinnanvapaus:

Materiaalista voi avainsanoja hyödyntämällä helposti poimia yksittäisiä harjoituksia täydentämään muita koulutuskokonaisuuksia.

KiVa-teemat:

Koulutusmateriaalin sisällöissä on paljon KiVa-koulun yläkoulumateriaalin teemojen aiheita. Materiaalia voi hyödyntää KiVa-teemojen käsittelyssä ja tukioppilaita voi ottaa mukaan teemojen suunnitteluun ja toteutukseen.

Monikäyttöisyys:

Harjoitukset soveltuvat käytettäväksi eri oppiaineiden opetuksessa tai luokanohjaajan tunneilla sekä nuorisotyössä.

Toiminnallisia elementtejä opetukseen:

Vuonna 2016 voimaan tulevissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan oppilaan vuorovaikutus- ja tunnetaitojen tukemista sekä monipuolisten opetusmenetelmien käyttöä. Koulutuksen harjoituksia voi käyttää apuna toiminnallisten ja vuorovaikutuksellisten elementtien lisäämisessä opetukseen.

Tukioppilaat kehittävät myönteistä nettikulttuuria

Tukioppilastoiminta on tärkeä osa koulun hyvinvointityötä. Toiminta tukee koulun kasvatus- ja opetustyötä ja osin perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteita sekä lisää koulussa viihtymistä. Sillä voidaan edistää myös osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Koska tukioppilastoiminta vahvistaa koko kouluyhteisöä ja sen hyvinvointia, on tärkeää huolehtia siitä, että toiminta on suunniteltua ja tavoitteellista.

Tukioppilastoiminta tarjoaa hyvät mahdollisuudet ottaa mediakasvatus mukaan parantamaan kouluviihtyvyyttä ja yhteisöllisyyttä. Mediakulttuuri muodostaa nuorille tärkeän oppimisen ja viihtymisen ympäristön sekä tarjoaa nuorten keskinäiselle vuorovaikutukselle ja nuorisokulttuurille areenan, jota ei ole syytä nähdä koulusta ja nuorten muusta elämästä erillisenä. Useimmille nuorille sosiaalinen media on kiinteä osa arkea ja elämäntapaa, jossa netti- ja reaali maailma lomittuvat ja vuorottelevat luontevasti.

Sosiaalinen toiminta verkossa tapahtuu paljolti oppituntien ulkopuolella. Siitä huolimatta nuorten verkkokokemuksilla on tiiviit kytkökset koulumaailmaan ja oppimiseen. Esimerkiksi ryhmästä poissulkemisen tai nolaavien kommenttien aiheuttamat kokemukset eivät rajaudu nuoren elämässä vain niihin tilanteisiin, kun nuori on verkossa, vaan tuntemukset ovat monin tavoin mukana koulun arjessa. Vastaavasti verkossa osallisena oleminen ja itsensä hyväksytyksi tunteminen vahvistavat suhdetta toisiin nuoriin ja kouluun.

Eettisesti digikulttuurissa

Mediakulttuuri haastaa monessa mielessä perinteisessä kouluopetuksessa opettavat taidot. Nuoret tarvitsevat tukea ja ohjausta hallitakseen digitaalisten ympäristöjen monimutkaisia ja muuttuvia sosiaalisia tilanteita. Koulussa on tärkeää varmistaa, että nuoret omaksuvat riittävät sosiaaliset ja kulttuuriset taidot, jotka mahdollistavat osallisuuden ja vastuullisen toiminnan erilaisissa toimintajä oppimisympäristöissä. Nuoria on myös

rohkastava arvioimaan verkossa tarjoutuvien valintojen seurauksia.

Eettinen toiminta mediakulttuurissa tarkoittaa

- perspektiivin ottamista, muiden netinkäyttäjien motiivien ja tavoitteiden ymmärtämistä
- oman ja muiden netinkäyttäjien roolien ja vastuun reflektointia sisältöjä tuotettaessa ja jaettaessa sekä osallistuttaessa verkkoyhteisöihin
- oman toiminnan seurausten pohdintaa ja arviointia verkossa toimittaessa.

Tukioppilastoiminnan mediakasvatuksen koulutuksessa vahvistetaan tukioppilaiden käsitystä nuorten välisten suhteiden tärkeydestä hyvinvoinnin lähteenä. Eri-tyistä huomiota kiinnitetään vuorovaikutukseen verkossa. Nuorten netinkäyttö ja verkkokokemukset on otettava aiem-

paa paremmin huomioon, kun tuetaan oppilaan kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Mediakasvatus tukioppilastoiminassa ei ole vain mediataitojen oppimista tai nuorempien oppilaiden ohjaamista turvalliseen netinkäyttöön, vaan koulussa viihtymisen ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemista.

Koulutuksessa käsitellään, mitä eettisesti toimiminen tarkoittaa osallisuuden ja riskien näkökulmasta sekä mitä on sosiaalinen vastuu kouluyhteisössä. On tärkeää, että tukioppilaat ymmärtävät sen, miten media muovaa nuorten käsityksiä maailmasta, toisista ihmisistä ja heistä itsestään. Koulutuksessa käsitellään myös tieto- ja viestintäteknologian soveltamista ja hyödyntämistä kaikkien oppilaiden toimintamahdollisuuksien lisäämiseksi ja hyvän edistämiseksi.

Tavoitteet

Tavoitteena on lisätä tukioppilaiden tietoisuutta verkkokokemusten vaikutuksista oppilaiden hyvinvointiin sekä verkon mahdollisuuksista vaikuttaa kouluviihtyvyyteen. Koulutuksessa autetaan tukioppilaita ymmärtämään nuorten välisiä sekä nuorten ja koulun kasvatushenkilöstön suhteiden merkitystä ja kohtaamisen tärkeyttä.

Tarkoituksena on kehittää ja juurruttaa tukioppilastoimintaan toimintamalleja, jotka edistävät kouluissa sosiaalista vastuullisuutta, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ottamalla huomioon digitaalisen teknologian mahdollisuudet.

Koulutusmateriaali tarjoaa konkreettisia välineitä toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Koulutusmateriaali rohkaisee myös arvioimaan, miten tukioppilastoiminta auttaa omaksumaan asenteita ja toimintaa, joilla tuetaan oppilaiden hyvinvointia, osallisuutta ja turvallisuutta.

Tukioppilas saa koulutuksessa valmiuksia

- pohtia ja harjoitella keinoja edistää vastuullista ja osallistuvaa nettikäyttäytymistä sekä opastaa muita oppilaita eettiseen toimintaan verkossa
- ymmärtää nuorten verkkokokemusten yhteyksiä koulussa viihtymiseen
- tarjota vaihtoehtoisia osallistumisen tapoja verkossa, jotta kaikki oppilaat voivat saada merkityksellisiä kokemuksia osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä
- kehittää vuoropuhelua lisääviä käytäntöjä koulussa, koulun ja kodin välillä sekä eri koulujen välillä.

Tukioppilaat vuoropuhelun käynnistäjinä

Kouluun on kehitettävä käytäntöjä, jotka antavat nuorille mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan verkossa ja niiden yhdestä heidän hyvinvointiinsa yleensä. Koulutetut tukioppilaat voivat tukioppilasohtajaan tuella toimia erinomaisesti yhteisten keskusteluiden käynnistäjinä.

Vuoropuhelun lisääminen nuorten verkkokokemuksista on tärkeää, sillä aikuisilla ei aina ole käsitystä siitä, miten ne muovaavat nuorten ajatuksia ja näkemyksiä itsestä, kaveripiiristä ja paikasta yhteisössä. Nuorten nopeasti muuttuvat digitaaliset ympäristöt voivat jäädä opettajille, koulun muulle kasvatushenkilöstölle ja vanhemmille vieraksi.

Vaikka nuori haluaa myös pitää joi-tain asioita omana tietonaan ja ratkaista ristiriitoja ilman aikuista, on sukupolvi-en välinen avoin keskusteluyhteys tärkeää. Vuoropuhelun avulla kouluun voidaan rakentaa toimintakulttuuria, jossa tulevat näkyviksi nuorten nettikokemukset, mutta jossa nuoret oppivat myös arvioimaan omaa nettikulttuuria aikuisten näkökulmasta. Yhteisillä keskusteluilla on ratkaiseva sija koulun yhteisölli-

i ”Koulua ympäröivän maailman muuttuminen vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Keskeisenä koulun kasvatus- ja opetustehtävänä on tukea oppilaiden vastuuta ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Arvokasvatus on erityisen tärkeää, sillä monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaisuhteet muokkaavat paljon nuorten arvomaailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä, joiden tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Myös oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri.”

Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014

i Mediakulttuurilla viitataan mediateknologian valtavaan lisääntymiseen ihmisten arjessa sekä kokemusten muuttamiseen yhä enemmän mediavälitteiseksi. Verkko- ja nettikokemuksilla puolestaan viitataan kokemuksiin, jotka kumpuavat erilaisten sosiaalisen median palveluiden, kuten teksti- ja pikaviestinpalveluiden, digitaalisten pelien, keskustelupalstojen, blogien, vlogien sekä kuva- ja videopalveluiden, käyttämisestä.

syyden rakentamisessa, olkoon kyseessä niin tukioppilaiden järjestämä kummitunti tai osallistava tapahtuma verkossa kuin yhteistyö muiden toimijatahojen kanssa tai ilmapiirin parantaminen.

Tavoitteellista tekemistä ja toimintaa

Tukioppilaat voivat lisätä vuoropuhelua ja edistää myönteistä nettikulttuuria esimerkiksi järjestämällä yhteistä tekemistä ja toimintaa, jossa he

- tuovat esiin nuorten netinkäyttötapoja ja -kokemuksia
- rohkaisevat myönteiseen ja toista kunnioittavaan toimintaan verkossa
- toimivat vastavoimana loukkaaville tai syrjiville kommentteille
- keräävät oppilailta ja opettajilta tietoa nuorten netinkäyttöön liittyvistä ilmiöistä
- ideoivat yhteistyössä muiden koulujen kanssa kouluviihtyvyyttä parantavia tempauksia
- järjestävät kummitunteja toisten huomioivasta netinkäyttämisestä.

Tukioppilaat tarvitsevat apua toiminnan suunnittelussa ja tavoitteiden asettelussa, ja toiminnan toteuttamiseen on varattava aikaa. On tärkeää miettiä, miten tukioppilaiden toiminta vahvistaa koulun mehenkää ja että toiminta verkossa ei jätä ulkopuoliseksi oppilaita, jotka eivät halua olla sosiaalisessa mediassa. Kaikkien on voitava osallistua yhteiseen toimintaan.

Tukioppilaat ovat tärkeitä vuoropuhelun käynnistäjiä, sillä he voivat toimia linkkeinä sukupolvien välillä ja levittää tietoa nuorten netinkäytöstä. Tukioppilaita onkin luonnehdittu koulun arjessa toimiviksi tuntosarviksi, jotka välittävät

viestejä koulun aikuisille. Myönteisen nettikulttuurin edistäminen koulussa on yhteinen päämäärä, johon tarvitaan hyvää aikuisten ja nuorten välistä yhteistyötä.

MUISTILISTA TUKIOPPILASOHJAAJALLE

- Nuoret voivat hallita digitaalisten laitteiden käytön, mutta tarvitsevat aikuisen tietoa ja tukea kasvaakseen eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen.
- Useimmat harjoitukset perustuvat tukioppilaiden omiin verkkokokemuksiin ja niiden käsittelemiseen ryhmässä. Varmista, että koulutuksessa on varattu riittävästi aikaa kyselemiseen, kuuntelemiseen ja ryhmässä oppimiseen. Myös ohjaajalla on lupa hämmästellä ja kyseenalaistaa, kun pohditaan nuorten verkkokokemuksia ja verkon ilmiöitä.
- Tukioppilaat haluavat usein toteuttaa ideoitaan ja järjestää toimintaa muille. Korosta tukioppilaiden järjestämän toiminnan ja tempausten tavoitteita ja merkitystä kaikkien oppilaiden hyvinvoinnin kannalta.
- Huolehdi, että oppilaiden erilaiset lähtökohdat ja mediakäyttötavat huomioidaan koulutuksessa ja tukioppilaiden toiminnassa. Kaikki oppilaat eivät esimerkiksi käytä sosiaalista mediaa. Tarkoituksena ei ole siirtää tukioppilastoimintaa verkkoon, vaan parantaa nuorten välisiä suhteita toiminta- ja oppimisympäristöistä riippumatta.
- Kannustus ja rakentava palaute ovat tärkeitä tukioppilaiden motiivoinnissa ja oman toiminnan kehittämisessä. Pohdittakaa harjoituksia ja arvioikaa opittuja asioita ja kokemuksia. Kannusta tukioppilaita arvioimaan myös toimintaansa ja huomioi onnistumiset.

Materiaalin sisältö

1. Osio

Myönteinen netinkäyttö – parempi internet

Myönteiseen netinkäyttöön liittyy ajatus yhteisestä vastuusta rakentaa entistä parempaa internetiä. Jokainen on vastuussa siitä, että netti on turvallinen, iloa tuottava ja oppimisen mahdollistava paikka. Myönteinen netinkäyttö – parempi internet -osiossa ajattelu suunnataan haittojen ja riskien ehkäisystä netin positiivisiin puoliin.

Maailman muuttuminen ja teknologinen kehitys on muuttanut myös nuorten tapoja olla yhteydessä toisiinsa. On ymmärrettävä oman toiminnan merkitys ja vaikutukset, opittava toimimaan erilaisissa sosiaalisissa yhteisöissä sekä yhdistelemään ja arvioimaan tietoa eri lähteistä. Myönteisen netinkäytön tukeminen edellyttää, että tukioppilasohjaajalla sekä muilla koulun aikuisilla on tietoa nuorten verkkokokemuksista ja ajankohtaisista netti-ilmiöistä. Myönteisen nettikulttuurin luominen kouluun

edellyttää yhteisiä keskusteluja ja nuorten äänen kuulemista.

Ensimmäisen osion harjoituksissa viritäydään pohtimaan, miten nuorten verkkokokemukset voitaisiin aiempaa paremmin huomioida koulun hyvinvointityössä ja miten verkkoa voidaan soveltaa mehenen vahvistamiseen. Aluksi pohditaan median ja netin roolia omassa elämässä. Tämän jälkeen käsitellään nettikiusaamista ja ideoidaan, millaisen vastavoiman nettikiusaamiselle tukioppilaat voivat muodostaa. Lopuksi tukioppilaat käynnistävät digitaalisen dialogin eli keräävät, tuottavat ja jakavat tietoa nuorten netinkäytöstä.

MYÖNTEINEN NETINKÄYTTÖ – PAREMPI INTERNET

-osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

- 401. VERKKO NUORTEN ARJESSA
- 402. MITÄ TULI TEHTYÄ?
- 403. APURIT JA AUTETTAVAT
- 404. DIGITAALINEN DIALOGI

Avainsanat

- Nuorten netinkäyttö
- Nettikiusaaminen
- Kiusaamisen ehkäisy
- Toiset huomioiva käytös
- Oppilaiden osallisuus

2. Osio

Vastuullinen, osallistuva ja vaikuttava nuori

Osio tähtää nuoren toimijuuden tukemiseen mediakulttuurissa. Se sisältää myös medialukutaidon vahvistamiseen liittyviä teemoja.

Verkko tarjoaa nuorille monia mahdollisuuksia omaksua myönteisiä rooleja, oppia uusia taitoja ja toimia yhteistyössä toisten kanssa ongelmien ehkäisemiseksi. Nuorille avautuu netissä monia valintoja. Usein tilanteet muuttuvat nopeasti, ja ne edellyttävät nopeita ratkaisuja ja päätöksiä. Aina nuori ei ehdi harkita tarkoin, millaisia motiiveja tai tarkoituksia muilla netinkäyttäjillä on, mikä on oma vastuu tilanteessa tai millaisia hyötyjä tai haittoja omalla käyttäytymisellä voi toisille olla. Verkossa pätevät samat kohteliasuussäännöt kuin muusakin elämässä, mutta toisinaan nettikäyttäytymistä säätelevien normien löyhyyden ja sopimuksenvaraisuus saattavat

johtaa tavallista herkemmin ylilyönteihin tai epäasialliseen käyttäytymiseen.

Toisen osion harjoitukset kannustavat pohtimaan verkkoyhteisöissä vallitsevia normeja, netinkäyttäjien rooleja sekä nettikäyttäytymisen vaikutuksia itsen ja muihin. Aluksi tarkastellaan nettiä mielipiteen esittämisen ja vaikuttamisen

kanavana, jonka jälkeen keskustellaan siitä, millainen on hyvä nettikansalainen. Yhdessä luodaan myös pelisääntöjä hyvälle käyttäytymiselle netissä. Tämän jälkeen pohditaan, millaisena oma ja muiden toiminta verkossa näyttäytyy. Lopuksi vertaillaan nuorten verkossa kohtamia valintatilanteita.

VASTUULLINEN, OSALLISTUVA JA VAIKUTTAVA NUORI

-osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

- 405. NUORTEN MIELIPIIDE KUULUVIIN
- 406. VAIKUTA VERKOSSA
- 407. NETIKETTI
- 408. MITÄ KUVA KERTOO?
- 409. NETTI IDENTITEETTI
- 410. NUORET NETINKÄYTTÄJINÄ

Avainsanat

- Nuorten osallisuus
- Vaikuttaminen netissä
- Vaikuttamisen keinot
- Hyvä nettikäyttäytyminen
- Netti-identiteetti
- Vastuullinen nettikäyttäytyminen
- Tietoinen netinkäyttö

3. Osio Yhteisöllisyys digiajan koulussa

Koulun yhteisöllisyyden vahvistaminen on tärkeä osa koulun kasvatuksellista tehtävää. Tukioppilastoiminnassa koulu yhteisöä pyritään kehittämään kaikille siellä työskenteleville turvalliseksi, viihtyisäksi ja inhimilliseksi.

Yhteisöllisyys on nuorille erittäin tärkeää myös verkossa. Koulussa voi-

taisiinkin hyötyä senkaltaisesta lähestymistavasta, jossa oppilaiden omia medialaitteita ei nähdä koulun ilmapiiriä ja oppimista häiritsevänä asiana. Sen sijaan pohdittaisiin, millaista yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa tukioppilastoiminnassa voidaan toteuttaa ja miten tukioppilaat voivat vahvistaa muiden oppilaiden osallisuutta sekä yhteishenkeä digitaalisia sovelluksia hyödyntäen.

Kolmannen osion harjoituksissa keskitytään viihtyisän, hyväksyvän ja turvallisen kouluilmapiirin luomiseen. Ensin

käsitellään yhteisöllisyyden rakentamisen aineksia niin verkko- kuin muissa yhteisöissä. Lisäksi pohditaan, millaiset asiat saavat nuoren tuntemaan olonsa tervetulleeksi erilaisiin yhteisöihin ja millaisissa yhteisöissä itse on verkossa osallisena. Tukioppilaat myös suunnittelevat koko koulun yhteistä toimintaa, joka voi olla verkossa toteuttavaa yhteisöllistä toimintaa. MLL:n julkaisemasta Meidän juttu: Nuoret tapahtuman järjestäjinä -oppaasta saa vinkkejä yhteisen toiminnan ja tapahtumien järjestämiseen.

YHTEISÖLLISYYS DIGIAJAN KOULUSSA -osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

- 411. TERVETULOA MUKAAN!
- 412. MINÄ VERKKOYHTEISÖISSÄ
- 413. MEIDÄN KOULUN JUTTU

Avainsanat

- Nuorten osallisuus
- Yhteisöllisyys
- Roolit ryhmässä
- Verkkoyhteisöt

4. Osio Eettisesti digikulttuurissa

Koulussa on tuettava myönteistä, aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta. Opetus voi kannustaa nuoria vaikuttamaan yhteiskuntaan sekä toimimaan yhdessä yhteisen hyvän saavuttamiseksi niin paikallisesti, kansallisesti kuin globaalisti. Nuoret tarvitsevat tietoa ja taitoa – ja ennen kaikkea halua – toimia eettisesti verkottuneessa, moniarvoisessa ja epävarmassa mediakulttuurissa. Nuorille on myös tarjottava toimintamahdollisuuksia, jotta he oppivat luottamaan omaan osaamiseensa. Riittävät tiedot ja taidot mahdollistavat kasvun ihmisyyteen

ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen.

Neljännän osion harjoituksissa tarkastellaan oman toiminnan vaikutuksia ja pohditaan, miten hyvää voi kierrättää verkossa. Tukioppilaat suunnittelevat myönteistä nettikulttuuria edistävää toimintaa yhdessä toisten kanssa. Yhteistyökumppanina voivat olla esimerkiksi toisen koulun tukioppilaat, järjestöjen ja yhdistysten ajankohtaiset hankkeet tai kunnalliset projektit. Meidän juttu: Nuoret tapahtuman järjestäjinä -oppaasta voi saada vinkkejä, joihin voi soveltaa myös verkossa globaalisti toteuttavaa yhteisöllistä toimintaa. Lopuksi tukioppilaat pohtivat omaa toimintaansa suhteessa tukioppilastoiminnan tavoitteisiin.

EETTISESTI DIGIKULTTUURISSA -osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

- 414. VAIKUTUSTEN VIRTA
- 415. GLOKAALIT TOIMIJAT
- 416. TEEN PAREMPAA NETTIÄ

Avainsanat

- Vaikuttaminen netissä
- Toimijuus
- Hyvä nettikäyttäytyminen
- Itsearviointi

Lähteet:

- Campell, M. A. 2005. Cyber bullying: An old problem in a new guise? Australian Journal of Guidance and Counseling, Vol 15 (1), 68–76. Artikkelin saatavilla osoitteessa: <http://eprints.qut.edu.au/1925/1/1925.pdf>
- Cassidy, W., Brown, K. & Jackson, M. 2012. 'Making kind cool': Parents' suggestions for preventing cyber-bullying and fostering cyber-kindness. Journal of Educational Computing Research, Vol. 46 (4), 415–436.
- Cassidy, W., Fauchner, C. & Jackson, M. 2013. Cyberbullying among youth: comprehensive review of current international research and its implications and applications to policy and practice. School Psychology International, Vol 34 (6), 575–612.
- Haste, H. 2009. Technology and Youth. Five Competencies. Luento saatavilla osoitteessa: www.youtube.com/watch?v=pqt3ZmtBTOE
- Hoikkala, T. & Paju, P. 2013. Apina pulpetissa. Ysiluokan yhteisöllisyys. Helsinki: Gaudeamus & Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- James, C. with Davis, K., Flores, A., Francis, J. M., Pettingill, L., Rundle, M. & Gardner, H. 2009. Young People, Ethics, and the New Digital Media. A Synthesis from the GoodPlay Project. Raportti saatavilla osoitteessa: https://mitpress.mit.edu/sites/default/files/titles/free_download/9780262513630_Young_People_Ethics_and_New_Digital_Media.pdf
- Jenkins, H. with Purushotma, R., Weigel, M., Clinton, K. & Robison, A. J. 2009. Confronting the Challenges of Participatory Culture. Media Education for the 21st Century. MacArthur, The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Reports on Digital Media and Learning. Cambridge, MA: The MIT Press. Raportti saatavilla osoitteessa: https://mitpress.mit.edu/sites/default/files/titles/free_download/9780262513623_Confronting_the_Challenges.pdf
- Kiilakoski, T. 2014. Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 155.
- Matikainen, J. 2008. Verkko kasvattajana. Mitä aikuisen tulisi tietää ja ajatella verkosta. Helsinki: Helsinki University Press.
- Noppari, E. 2013. Mobiilimukset. Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 3. Journalismien, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET, Tampereen yliopisto. Tutkimus saatavilla osoitteessa: <http://www.uta.fi/cmt/index/mobiilimukset.pdf>
- Paju, P. 2011. Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimuskoululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 115.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.
- Haste H. 2009. Technology and Youth. Five Competencies. Luento saatavilla osoitteesta: <https://www.youtube.com/watch?v=pqt3ZmtBTOE>
- Kupias P. 2007. Kouluttajana kehittyminen. Helsinki: Yliopistopaino. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.
- Lundvall A. & Spišák S. 2012. Viisaasti verkossa. Opas tukioppilastoimintaan. MLL.
- Matikainen J. 2008. Verkko kasvattajana. Helsinki University Press.
- Myllyniemi S. 2014. Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013. Nuorisotutkimusverkosto.
- Noppari E. & Uusitalo N. 2011. Kavereita verkossa ja sen ulkopuolella: näkökulmia nuorten verkkoyhteisöllisyyteen. Teoksessa Kangaspunta S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere University Press.
- Nurmi J-E., Ahonen T., Lyytinen H., Lyytinen P., Pulkkinen L. & Ruoppila I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. WSOY.
- Perustuslaki 731/1999. Finlex.
- Perustuslaki 628/1998. Finlex.
- Pihlaja K. & Snellman-Aittola M. 2013. Ryhmää rakentamassa. MLL.
- Rauna R. (toim.) 2013. Nuorten mediamaailma pähkinäkuoressa. Mediakasvatusseura Ry.
- Smith P. K. & Steffgen G. (toim.) 2013. Cyberbullying through the new media. TJ International Ltd.
- Tilastokeskus. 2013. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Helsinki. Tilastokeskus.
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus.
- Yliruokanen K. 2011. Meidän juttu. Nuoret tapahtuman järjestäjinä. Tukioppilastoiminnan opas. MLL.

Tehtäväkorteissa käytetyt lähteet:

- Aalto M. 2000. Ryppästä ryhmäksi. Tammer-paino Oy.
- Aaltonen M. Ojanen T. Vihunen R, & Vilen M. 1999. Nuoren aika. WSOY.
- Deaking Crick R. D., Broadfoot P. & Claxton G. 2004. Developing an effective lifelong learning inventory. The ELLI project. Assessment in education: Principles, policy & Practice, Vol. 11, 247–318. Desautels L. 2014. Self-Assessment Inspires Learning. www.edutopia.org
- Dobias B., Horne A., Jolliff D., Nitza A., Raczynski K. & Voors W. 2012. Empowering Teen Peers to Prevent Bullying. Research Press.
- Gretschel A. & Kiilakoski T. (toim.) 2008. Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusseura.
- Helenius J., Pihlaja K. & Tallgren, S. Tukioppilastoiminnan opas. 2011. MLL.

MLL:n määrittelemät tukioppilastoiminnan arvot

- Yhdenvertaisuus
- Vapaaehtoisuus
- Ilo
- Luottamuksellisuus
- Nuoruus ja nuoruuden arvostus
- Osallisuus ja nuorten äänen kuuluminen

Mitä tukioppilaat tekevät?

- 94 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat tutustuttavat seiskaluokkalaisia vuoden alussa.
- 81 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat tukevat seiskaluokkalaisia koko lukuvuoden ajan.
- 97 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat järjestävät teemapäiviä ja tapahtumia.
- 71 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät päivän-avauksia.
- 67 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät kummitunteja toisille oppilaille.
- 44 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ohjaavat välitunti-toimintaa.
- 45 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat mukana vanhempainilloissa.
- 50 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat mukana Koulurauhan julistuksessa.
- 25 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät KiVa Koulu-tunteja.
- 4 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat apuohjaajina koulun kerhoissa.
(Luvut vuodelta 2014.)

Vastuut koulussa

Rehtori

- tarkistaa, että tukioppilastointiminta on osa koulun opetus- ja vuosisuunnitelmaa.
- valitsee koululle kaksi tukioppilasohjaajaa ja varmistaa, että he osallistuvat MLL:n koulutuksiin.
- tarjoaa toiminnalle tilat ja riittävästi aikaa.
- huolehtii, että koulun oppilaat, vanhemmat ja opettajat tietävät tukioppilastoiminnan tavoitteet, toimintatavat ja merkityksen kouluyhteisölle.
- jakaa kiitosta ja antaa palautetta tukioppilaille ja ohjaajille.

Tukioppilasohjaajat

- vastaavat tukioppilaiden valinnasta ja huolehtivat, että tukioppilaat saavat vähintään 16 tunnin koulutuksen.
- varmistavat, että tukioppilaat osallistuvat tavoitteiden määrittelemiseen ja toiminnan arviointiin.
- järjestävät säännöllisesti tukioppilaiden tapaamisia, joissa nuoret suunnittelevat toimintaa.
- huolehtivat, että koulun oppilaat ja opettajat tietävät, keitä tukioppilaat ovat.
- osallistuvat peruskoulutukseen, päivittävät osaamistaan ja tapaavat muita ohjaajia MLL:n tilaisuuksissa.

Tukioppilaat

- osallistuvat tavoitteiden määrittelemiseen ja toiminnan arviointiin.
- suunnittelevat ja toteuttavat tavoitteiden mukaista toimintaa.
- osallistavat kaikki mukaan ja ylläpitävät hyvää asennetta.
- ovat uusien oppilaiden tukena ja tutustuttavat seitsemäsluokkalaiset toisiinsa ja yläkouluun.
- muistavat huolehtia myös omasta koulunkäynnistään.

Koulutusaineisto sisältää tietoa ja harjoituksia, jotka kannustavat huomioimaan nuorten verkkokokemukset koulun hyvinvointityössä sekä hyödyntämään nettiä tukioppilastoiminnassa. Aineistoon liittyvät tehtäväkortit voi ladata osoitteesta www.mll.fi/tukioppilastoiminta. Tukioppilastoiminnan lisäksi tehtäväkortteja voi käyttää perusopetuksessa ja nuorisotyössä.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Co-funded by the
European Union

